

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับ "การสลักหลังตั๋วเงิน"

นายสุนันท์ เลขขวรวงศ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2531

ISBN 974 - 568 - 583 - 6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

014097

117450159

LEGAL PROBLEMS ON INDORSEMENT OF BILLS

Mr. Sunan Lekbonwonwong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School

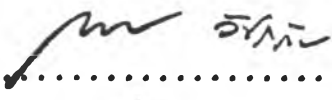
Chulalongkorn University

1988

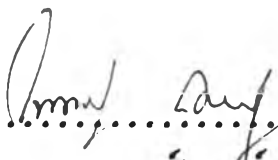
ISBN 974 - 568 - 583 - 6

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับ "การสลักหลังตั๋วเงิน"
โดย นายสุนันท์ เลขบวรวงศ์
ภาควิชา นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัชชัย ศุภผลศิริ

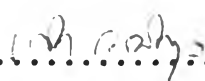
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาโท

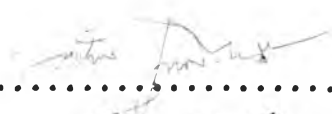

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรภักย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบุญ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัชชัย ศุภผลศิริ)

.....กรรมการ
(นายเกริก วัฒนกุล)

.....กรรมการ
(นายชนวิวัฒน์ เนติโพธิ์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ดีดฉบับบทความวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมที่เพียงแผ่นเดียว

ผู้แต่ง เลขบวรวงศ : ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับ "การสลักหลังตั๋วเงิน"

(LEGAL PROBLEMS ON INDORSEMENT OF BILLS)

อ.ที่ปรึกษา : ผศ. ธัชชัย ศุภผลศิริ, 312 หน้า

การสลักหลังตั๋วเงินมีปัญหาทางกฎหมายหลายประการ ทั้งในด้านเนื้อหาของกฎหมายและในทางปฏิบัติ ในด้านเนื้อหาของกฎหมาย คับทวยังขาดความชัดเจนและเคลือบคลุม เป็นเหตุให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ มีการตีความกันไปต่าง ๆ นา ๆ และเกิดข้อโต้แย้งกันในหมู่นักกฎหมายชนิดหาข้อยุติไม่ได้

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งชี้ให้เห็นถึงปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการสลักหลังตั๋วเงินตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แนวคำพิพากษาศาลฎีกาและแนวความคิดเห็นของนักนิติศาสตร์ผู้ทรงคุณวุฒิ มาเป็นหลักในการวิจัยและเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ

ผลที่ได้จากการวิจัยนี้พบว่า ปัญหาทางกฎหมายในเรื่องการสลักหลังตั๋วเงินที่มีมาจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีดังนี้คือ

ก. บทบัญญัติที่มีความไม่ชัดเจน บางมาตราที่มีการใช้โดยคำเคลือบคลุมตีความได้หลายนัย
ข. บทบัญญัติบางมาตรา ทำให้สิทธิของคู่สัญญาบางฝ่ายในตั๋วเงินถูกจำกัดโดยไม่จำเป็นและสมควร

ค. บทบัญญัติบางมาตรา ไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายในเรื่องการแสดงเจตนาและหลักในเรื่องความรับผิดชอบของคู่สัญญา

ด้วยเหตุนี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้เสนอแนะว่าควรมีการปรับปรุงบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ใหม่ โดย

ก. ปรับปรุงบทบัญญัติใหม่มีความชัดเจนยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น มาตรา 313, 905 919 และ 924

ข. ปรับปรุงบทบัญญัติให้สิทธิของคู่สัญญาในตั๋วเงินถูกจำกัดโดยไม่จำเป็นและสมควร เช่น มาตรา 1003

ค. ปรับปรุงบทบัญญัติให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายในเรื่องการแสดงเจตนาและหลักในเรื่องความรับผิดชอบของคู่สัญญา เช่น มาตรา 921

ภาควิชานิติศาสตร์
สาขาวิชานิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2530

ลายมือชื่อผู้พิมพ์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ศูนย์ฯ เลขบวรวงศ : ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับ "การสลักหลังตัวเงิน"

อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ชัยชัย ศุภผลศิริ, 312 หน้า

การสลักหลังตัวเงินมีปัญหาทางกฎหมายหลายประการ ทั้งในคานาเนื้อหากฎหมายและในทางปฏิบัติ ในคานาเนื้อหากฎหมาย คับทึงขาคความซ้คเจนและเคลือบคลุม เป็นเหตุให้เกิคปัญหาในทางปฏิบัติมีการตีความกันไปคาง ๆ นา ๆ และเกิคข้อโคเดียงกันใหนุ้มนักกฎหมายจนิคหาข้อยุติไมคได้

วิทยานิพนคนี้มุ่งชี้ให้เห็นถึงปัญหาทางกฎหมายที่เกิควกกับการสลักหลังตัวเงินตามที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพงและพาณิชย์ แนวคำพิพากษาศาลฎีกาและแนวความคิดเห็นของนักนิติศาสตร์ผู้ทรงคุณวุฒิมาเป็นหลักในการวิจัยและเปรียบเทียบบกกฎหมายของคางประเทศ

ผลที่โคได้จากกรวิจัยนี้พบว่า ปัญหาทางกฎหมายในเรื่องการสลักหลังตัวเงินมีที่มาจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้มีคังนี้คือ

- ก. บทบัญญัติที่มีความไม่ซ้คเจน บางคากรามีการใช้ถ้อยคำเคลือบคลุมคิความโคหลายนัย
 - ข. บทบัญญัติบางคากร่า ทำให้สิทธิของคู่สัญญาบางฝ่ายในตัวเงินถูกจำกัดโดยไมจ่าเป็นและสมควร
 - ค. บทบัญญัติบางคากร่า ไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายในเรื่องการแสดงเจตนาและหลักในเรื่องความรับผิดชอบของคู่สัญญา
- ค้วยเหตุนี้ วิทยานิพนคนี้ฉบับนี้จึงโคเสนอแนะว่าควรรให้มีการปรับปรุงบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพงและพาณิชย์ใหม่ โดย
- ก. ปรับปรุงบทบัญญัติให้มีความซ้คเจนยิ่งซ้คกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน: เรน มาตรา 313, 905, 919 และ 924
 - ข. ปรับปรุงบทบัญญัติให้สิทธิของคู่สัญญาในตัวเงินถูกจำกัดโดยไมจ่าเป็นและสมควร เรน มาตรา 1003
 - ค. ปรับปรุงบทบัญญัติให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายในเรื่องการแสดงเจตนาและหลักในเรื่องความรับผิดชอบของคู่สัญญา เรน มาตรา 921

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

SUNAN LEKBOHWONGHONG : LEGAL PROBLEMS ON ENDORSEMENT
OF BILLS . THESIS ADVISOR : ASSI. PROF. DHAJJAI SUBHAPHOLSIRI

This thesis is intended to spell out legal problems concerning the provisions of the Civil and Commercial Code with respect to endorsement of bills, the precedent of Dika Court and legal views and concepts of the learned lawyers and to use them as the basis for analysis and for comparison with the laws on bills of other countries.

As far the outcome of this attempt is concerned, the followings are the problems found in the provisions of our present laws with respect to endorsement of bills:

(a) some provisions are vague due to ambiguous wordings therein which leads to interpretative problems ;

(b) some provisions cause unnecessary and unfair restriction on the rights of the parties to bills; and

(c) some provisions are not consistent with the legal principal of intent and liability of the contractual parties.

This thesis therefore to suggest that our Civil and Commercial Code need to be rivised to the following extent:

(a) some vague provisions should be amended to bring forth clarity, e.g. Section 313, 905, 919 and 924;

(b) some provisions should be amended to abolish unnecessary and unfair restriction on the rights of the parties to bills, e.g. Section 1003 ; and

(c) some provisions should be amended to be consistent with the Legal principal of intent and Liabilities of the parties to a contract, e.g.

Section 921.

ภาควิชา
นิติศาสตร์
สาขาวิชา
นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2530

ลายมือชื่อผู้พิมพ์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
สมหมาย เตมยารจวน

SUNAN LEKBONWONWONG : LEGAL PROBLEMS ON INDORSEMENT
OF BILLS . THESIS ADVISOR : ASSI. PROF. DHAJJAI SUBHAPHOLSIRI

This thesis is intended to spell out legal problems concerning the provisions of the Civil and Commercial Code with respect to endorsement of bills, the precedent of Dika Court and legal views and concepts of the learned lawyers and to use them as the basis for analysis and for comparison with the laws on bills of other countries.

As far the outcome of this attempt is concerned, the followings are the problems found in the provisions of our present laws with respect to endorsement of bills:

(a) some provisions are vague due to ambiguous wordings therein which leads to interpretative problems ;

(b) some provisions cause unnecessary and unfair restriction on the rights of the parties to bills; and

(c) some provisions are not consistent with the legal principal of intent and liability of the contractual parties.

This thesis therefore to suggest that our Civil and Commercial Code need to be rivised to the following extent:

(a) some vague provisions should be amended to bring forth clarity, e.g. Section 313, 905, 919 and 924;

(b) some provisions should be amended to abolish unnecessary and unfair restriction on the rights of the parties to bills, e.g. Section 1003 ; and

(c) some provisions should be amended to be consistent with the Legal principal of intent and Liabilities of the parties to a contract, e.g. Section 921.

กิตติกรรมประกาศ

การที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จขึ้นได้นั้น ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัชชัย สุกผลศิริ ซึ่งได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาให้แก่ผู้เขียน โดยได้กรุณาให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตั้งแต่เริ่มต้น และท่านรองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ กงสมบูรณ์ อาจารย์ที่ปรึกษา(ร่วม) ที่ได้กรุณาชี้แนะหัวข้อวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบโครงร่างและให้คำแนะนำในการเขียน และท่านอาจารย์ธวัช นนทิโพธิ์ ซึ่งเป็นทั้งผู้บังคับบัญชาและเป็นประจักษ์พยานของผู้เขียน ได้กรุณาสละเวลารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตลอดจนให้คำแนะนำ ชี้แจงแสดงข้อคิดเห็นและให้คำปรึกษาแก่ผู้เขียนเป็นอันมาก

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ประสิทธิ์ ไชวโกล คณบดี คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และท่านอาจารย์เกริก วณิชกุล ผู้พิพากษาประจำกระทรวง ช่วยราชการกองวิชาการ ซึ่งได้กรุณาสละเวลารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้รวมทั้งให้คำแนะนำแก่ผู้เขียนด้วยดีตลอดมา

พร้อมกันนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ คุณพคุณิพร นนทิโพธิ์ และคุณเอกมล มณีสวานิช และขอบคุณคุณมาลคิ มาลากุล ณ อยุธยา คุณภัทรานิต อมาตยกุล และคุณภัทรฐกานต์ พิพิธกุล ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาและแปลข้อมูลทางด้านตำราต่างประเทศ

สุดท้ายนี้ ด้วยพระคุณของคุณพ่อ คุณแม่ และแรงบันดาลใจจากบุตรสาวของผู้เขียน ทำให้ผู้เขียนมีกำลังใจเกิดความมุ่งมั่นในการเขียนวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงไป โดยสมบูรณ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญภาคผนวก	ฉ
บทนำ	ฐ
บทที่	
1 ความหมายและลักษณะทั่วไปของการสลักหลังตั๋วเงิน	1
1.1 ความหมายของคำว่า "สลักหลังตั๋วเงิน"	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการสลักหลังตั๋วเงิน	5
1.3 บทบัญญัติเกี่ยวกับการโอนสิทธิเรียกร้อง	9
1.3.1 แบบตามกฎหมายของการโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้ อันพึงต้องชำระโดยเฉพาะเจาะจง	10
1.3.2 แบบตามกฎหมายของการโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้ อันพึงต้องชำระตามคำสั่งโดยหนี้นั้นต้องมีตราสาร .	10
1.3.3 ความหมายของคำว่า "ตราสารเปลี่ยนมือ" (Negotiable Instrument)	11
1.3.4 ลักษณะโดยทั่วไปของตราสารที่เปลี่ยนมือได้ (general characteristics of negotiable instrument)	18
1.3.5 ผลทางกฎหมายของตราสารที่มีลักษณะเป็นตราสาร เปลี่ยนมือ	21
1.4 วิธีการโอนตั๋วเงิน	21

บทที่		ช หน้า
1	1.4.1 การโอนโดยวิธีการสลักหลังและส่งมอบ	22
	1.4.2 การโอนโดยการส่งมอบ	24
	1.4.3 ความหมายของคำว่า "ส่งมอบ"	24
	1.4.3.1 การส่งมอบโดยตรง	31
	1.4.3.2 การส่งมอบโดยปริยาย	35
1.5	ผู้มีสิทธิโอนตัวเงิน	35
	1.5.1 ผู้ทรง	35
	1.5.2 ผู้สืบสิทธิของผู้ทรง	38
	1.5.3 ผู้ใช้สิทธิแทนผู้ทรง	39
	1.5.3.1 ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้ทรงซึ่งเป็นผู้เยาว์	39
	1.5.3.2 ผู้อุปบาลของผู้ทรงซึ่งถูกศาลสั่งให้เป็น คนไร้ความสามารถ	45
	1.5.3.3 เจ้าพนักงานบังคับคดีตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง	46
	1.5.3.4 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติ ล้มละลาย	46
	1.5.3.5 ผู้ชำระบัญชีของนิติบุคคลที่เลิกกิจการ ..	46
1.6	ผู้มีสิทธิห้ามโอนตัวเงิน	47
	1.6.1 ผู้สั่งจ่าย (ผู้ออกตัว) จดแจ้งข้อกำหนดห้ามโอน	47
	1.6.2 ผู้สลักหลังระบุข้อความห้ามสลักหลังสืบไป	54
	1.6.3 ผู้ทรงเช็คเติมคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ลงในเช็ค ขีดคร่อมทั่วไปหรือขีดคร่อมเฉพาะ	60
2	หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสลักหลังตัวเงิน	70
	1. บทบัญญัติและหลักเกณฑ์ เกี่ยวกับการสลักหลังตัวเงิน	70
	1.1 หลักการทั่วไปของการสลักหลังตัวเงิน	70

2

ก.	การสลักหลัง ต้องมีการลงลายมือชื่อของผู้สลักหลัง ลงในตั๋วเงินหรือที่ใบประจำตั๋ว	70
ข.	และต้องมีเจตนาของผู้สลักหลังที่จะโอนสิทธิ เรียกร้อง ตามตั๋วเงินให้แก่ผู้รับสลักหลัง	74
1.2	ประเภทของการสลักหลังตั๋วเงิน	81
1.	การสลักหลัง โดยระบุชื่อผู้รับประโยชน์หรืออีกนัยหนึ่ง เรียกว่า "สลักหลังเฉพาะ" (Special Indorsement)	81
2.	การสลักหลังลอย (Blank Indorsement)	82
3.	การสลักหลังให้ตัวแทนดำเนินการเรียกเก็บเงิน ตามตั๋วแทนผู้ทรง	83
4.	การสลักหลัง เพื่อบริการนำตั๋วเงินนั้นไว้เป็นประกันต่อ ผู้รับจำนำ	90
1.3	การขีดฆ่าคำสลักหลัง (Cancelled Indorsement)	98
2.	บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้สลักหลังตั๋วเงิน	103
1.	สิทธิของผู้สลักหลังตั๋วเงิน	103
1.1	สิทธิที่จะ สลักหลังและส่งมอบหรือส่งมอบตั๋วเงินต่อไป	104
1.2	สิทธิที่จะจัดแจ้งข้อกำหนดอย่างหนึ่งอย่างใดลงใน ตั๋วเงินที่โอน	110
(1)	ข้อกำหนดคลบล้างหรือจำกัดความรับผิดชอบ ตนเองต่อผู้ทรงตั๋วเงิน	111
(2)	ข้อกำหนดยอมลดละให้แก่ผู้ทรงตั๋วเงินซึ่งหน้าที่ ทั้งหลายอันผู้ทรงจะพึงต้องมีแก่คนบางอย่างหรือ ทั้งหมด	114
1.3	สิทธิที่จะวางข้อจำกัดการห้ามโอนตั๋วเงิน	117
1.4	สิทธิที่จะขกข้อต่อสู้ของลูกหนี้ถูกฟ้องให้รับผิดชอบ ตั๋วเงินชั้นในกับผู้ทรงตั๋วเงินได้	118
1.5	สิทธิไต่เบี่ยของผู้สลักหลังตั๋วเงิน	124

2	2. หน้าที่ของผู้สละหลังตัวเงิน	128
	2.1 หน้าที่ที่จะใช้เงินแก่ผู้ทรง ถ้าได้ทำถูกต้องตามวิธีการ ในข้อไม่รับรองหรือไม่จ่ายเงินตามประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 914	128
	2.2 หน้าที่โต้แย้งไปยังผู้ทรงในการรับคำบอกกล่าวการรับรอง เพียงฝ่ายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 936 วรรคสองและวรรคสาม	137
	2.3 หน้าที่ต้องให้คำบอกกล่าวกรณีตัวเงินขาดความเชื่อถือ ไปยังผู้สละหลังด้คนขึ้นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พาณิชย์ มาตรา 963	141
	3. ความรับผิดของผู้สละหลังตัวเงิน	146
	3.1 ความรับผิดของผู้สละหลังตัวแลกเปลี่ยน	146
	3.2 ความรับผิดของผู้สละหลังตัวสัญญาใช้เงิน	148
	3.3 ความรับผิดของผู้สละหลังเช็ค	150
3	ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสละหลังตัวเงิน	154
	1. ปัญหาเกี่ยวกับการสละหลัง โดยระบุชื่อผู้รับประโยชน์ (สละหลังเฉพาะ)	154
	2. ปัญหาเกี่ยวกับการสละหลังลอย	161
	3. ปัญหาเกี่ยวกับการสละหลัง เมื่อตัวขาดความเชื่อถือเพราะ ไม่มีการรับรองหรือไม่มีการใช้เงินตามประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 924	163
	4. ปัญหาเกี่ยวกับการสละหลังตัวผู้ถือ	174
	4.1 ลักษณะของตัวผู้ถือ	174
	4.2 ผลทางกฎหมายของการสละหลังตัวผู้ถือ	177
	4.3 สิทธิและความรับผิดของผู้สละหลังตัวผู้ถือ	185

บทที่	หน้า
3	
5. ปัญหาเกี่ยวกับบุคคลผู้ลงลายมือชื่อตามหลังตัวเงินชนิดระบุชื่อ โดยผู้ลงลายมือชื่อไม่ใช่ผู้ทรงตัวเงิน	196
6. ปัญหาเกี่ยวกับการจำหน่ายตัวผู้ถือ	207
7. ปัญหาเรื่องอายุความที่เกี่ยวกับการสลักหลังตัวเงิน	213
7.1 อายุความที่ผู้ทรงจะฟ้องร้องบังคับเอาจากผู้สลักหลังตัวเงิน	213
7.2 อายุความที่ผู้สลักหลังฟ้องไล่เบี้ยกับตนเองและฟ้องไล่เบี้ย เอาจากผู้ส่งจ่าย	216
7.3 อายุความที่ผู้สลักหลังฟ้องไล่เบี้ยเอาจากผู้รับรองตัวแลกเงิน หรือผู้ออกตัวสัญญาใช้เงิน	219
7.4 อายุความสิทธิเรียกร้องให้คู่สัญญาบางฝ่ายที่ผู้ทรงไม่ได้ ใช้สิทธิไต่สะกดหยุดลง	224
8. ปัญหาเรื่องการสลักหลังตัวเงินเพื่อขายลด	226
1. ความหมายและตัวเงินที่ธนาคารพาณิชย์รับซื้อลด	228
2. ทางปฏิบัติเกี่ยวกับการรับซื้อลดตัวเงินของธนาคารพาณิชย์	231
3. ทางปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์เกี่ยวกับดอกเบี้ย (ส่วนลด)	239
4. ทางปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์เมื่อเรียกเก็บเงินตามตัวเงิน ที่ซื้อลดไม่ได้	246
5. อายุความในการฟ้องคดีอันเกี่ยวกับการขายลดตัวเงิน	247
4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	253
บรรณานุกรม	262
ภาคผนวก	269
ประวัติผู้เขียน	312

สารบัญภาคผนวก

หน้า

ภาคผนวก

No.3313 CONVENTION PROVIDING A UNIFORM LAW FOR BILLS OF EXCHANGE AND PROMISSORY NOTES SIGNED AT GENEVE, JUNE 7, 1930.....	269
สารบัญภาคผนวก	306